

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פר' בהר בחקותי תשפ"ה

סימן שכ"ב סעיף א' (שיעור א')

[שנה נ"ב - שיעור כ"ה]

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

igeres@yeshivanet.com

או להרב אלכסנדר אליעזר קנאפלער

Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email: 7554864@gmail.com

מהדורת הערצאג

הונצח ע"י ידידינו, הרה"ח הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר שמואל דוד הערצאג הי"ו

ראש הקהל תורת חמד נייטרא - בארא פארק

לע"נ אביו הרה"ח מוה"ר יונה צבי ב"ר יוחנן ע"ה - ואמו האה"ח מרת שרה בת ר' משה יהושע ע"ה

זכות התורה יעמוד לו ולכל משפחתו להתברך בכל מילי דמיטב עד ביאת גואל צדק בב"א

לע"נ מו"ה יצחק אהרן ב"ר הלל הלוי ע"ה [ווייס] - מחשובי משתתפי השיעור לערך חמשים שנה

נלב"ע ביום שב"ק ו' כסליו תשפ"ה לפ"ק - נדבת משפחתו החשובה הי"ו

הלכות שבת

סימן שכ"ב סעיף א' [שיעור א'] / פרשת בהר בחקותי - שנת תשפ"ה לפ"ק / שנה נ"ב - שיעור כ"ה



א [סעיף א' שו"ע: ביצה שנולדה בשבת אסורה אפילו לטלטלה, ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות. ויכול לכוף עליה כלי שלא תשבר, ובלבד שלא יגע בה. - במס' ביצה (דף ג:) תניא, "אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה, ואם נתערבה באלף כולן אסורות", ואמרינן שם הטעם, "דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל", ופרש"י, "דאע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטיל, אחמור בהו רבנן, ואמרו דאפילו באלף לא בטיל, כיון שיכול לאכלו אחר שבת או יו"ט בהיתר גמור, דהואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול".

ב [וכתב הר"ן שם, "הא דאמרינן דדבר שיש לו מתירין לא בטיל, הני מילי דומיא דביצה שאינה נפסדת אם ימתין עד הערב, אבל בדבר שהוא נפסד לא אמרו כן"] [והובא בשו"ע יו"ד סי' ק"ב סעיף ד']. וכ"כ הרשב"א שם, והוסיף דלכן "חמץ בפסח, אם התערובת היא בתבשיל, שאם ימתין עד לאחר הפסח תעובר צורתו, לית ביה משום דבר שיש לו מתירין, אבל פת שאינו נפסד בהמתנתו, אוסר בכל שהוא, משום דבר שיש לו מתירין אינו בטל", והובאו דבריהם בשו"ע יו"ד סי' ק"ב סעיף ד'. אמנם גם בפת שאינו נפסד בהמתנתו לאו כו"ע סוברים דאינו בטל מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין ד"א כי חמץ בפסח אינו בכלל דבר שיש לו מתירין אלא בטל לעולם. והוא חידושו של רבינו חיים [הובא במרדכי (פ"ב תקע"ג)] ד"בדבר החוזר לאיסורו מאליו [על מאכל זה עצמו] כגון חמץ שחוזר לשנה הבאה לאיסורו, לא שייך לומר דבר שיש לו מתירין, ובטל". אבל דעת הרשב"א והרמב"ם דגם הוא בכלל דבר שיש לו מתירין, כיון דיבוא זמן שיהי' יכול לאכלו בהיתר גמור, וזהו אחר פסח, לא יאכלנו באיסור על ידי ביטול, ולא מועיל מה שחוזר לאיסורו לשנה הבאה, והובא ב' דעות הללו ברמ"א ביו"ד סי' ק"ב שם, ולהלכה קי"ל כדעה א' דאינו דבר שיש לו מתירין, ובטל.

ג [ועכ"פ כתב הר"ן והרשב"א הנ"ל "דהא דאמרינן דדבר

שיש לו מתירין לא בטיל, הני מילי דומיא דביצה שאינה נפסדת אם ימתין עד הערב, אבל בדבר שהוא נפסד לא אמרו כן". ועפ"ז הורה הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל אב"ד בריסק (ואח"כ בירושלים עיה"ק - נסתלק תרנ"ה) הלכה למעשה, כי ביצים מבושלות וקלופות שנתערבו עם ביצה שנולדה ביו"ט, דהתערובת מותרת, דבכה"ג לא שייך טעמא דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, דהא סכנה הוא לאכול ביצה קלופה שעבר עליה הלילה, כדאיתא בנדה י"ז. "אמר רבי שמעון בן יוחי האוכל שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה שעבר עליה הלילה מתחייב בנפשו ודמו בראשו וכו' דרוח רעה שורה עליהן" א"כ דומה לדברי הר"ן ורשב"א הנ"ל, עכ"ד [והובא פסק זה בארחות חיים תקי"ג ב' ובכף החיים שם].

ד [ויש להעיר בזה, כי הלא בלילה, דהיינו במוצאי יו"ט מותרת הביצה שנולדה ביו"ט, וגם עדיין אין בה איסור לינה, כי לא "עבר עליה הלילה", וא"כ אכתי הוי התערובת ביו"ט כדבר שיש לו מתירין ואינו בטל. וי"ל דכיון שלמחרת יתחדש איסור לאוכלה, אין זה בכלל דבר שיש לו מתירין, כמו חמץ בפסח דסובר רבינו חיים הנ"ל ד"בדבר החוזר לאיסורו מאליו כגון חמץ שחוזר לשנה הבאה לאיסורו, לא שייך לומר דבר שיש לו מתירין", והכי קי"ל כמ"ש לעיל ו'לא קי"ל כהרשב"א והרמב"ם דגם חמץ הוי דבר שיש לו מתירין] וא"כ גם כאן דינו כן דאינו דבר שיש לו מתירין ושפיר התירו הגאון הנ"ל.

ה [אמנם המהרש"ם (דעת תורה סי' תקי"ג) חולק על פסק הנ"ל, וז"ל, "ובדבר מה שאמר חכם אחד דכיון דביצה קלופה שלנה אסורה משום רוח רעה, א"כ לא הוי דבר שיש לו מתירין, הנה בהגהות מרדכי בשם מהר"ם כתב דבזה"ז יש להקל באכילת ביצה קלופה שלנה, דלא שכיח רוח רעה, ואף דקשה לסמוך על זה, מ"מ שוב אי אפשר להתיר תערובת ביצים האלו ביו"ט, ולומר דלא הוי דשיל"מ, כיון דאפשר דאינו נאסר בלינה", עכ"ל המהרש"ם. - וצריך להבין עומק טענתו, דלכאורה מכיון דסוף סוף מודה המהרש"ם דלמעשה

נתנדב לעילוי נשמת האשה החשובה מרת פיגא בת ר' יצחק זאב ע"ה

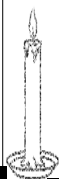
נפטרה ביום ט"ו אדר ב' [שושן פורים] שנת תשפ"ד לפ"ק

הונצח ע"י בנה הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר יצחק זאב וויינשטאק הי"ו

ולע"נ מוה"ר חנני' יו"ט ליפא בן מוה"ר צבי מרדכי ע"ה [ארגעל]

נלב"ע ביום כ"ה תשרי תשפ"ה לפ"ק



אין לאוכלה למחרת נכי יש להחמיר בדבר, וקשה לסמוך על שיטת המהר"ם, א"כ אפילו אם האיסור הוא בטעות [להצד דההלכה היא כמהר"ם], מכל מקום לא נעשה עי"ז דבר שיש לו מתירין, דמאי שנא ממש"כ הרשב"א הנ"ל "דאם התערובת היא בתבשיל, שאם ימתין עד לאחר זמן תעובר צורתו, לית ביה משום דבר שיש לו מתירין", דגם שם אין ההלכה עושה אותו לדבר שאין לו מתירין אלא המציאות, וא"כ ה"ה הכא סוף סוף במציאות מורין שאין להקל ולאוכלה, ומה לי דישנה שיטה המקילה ומתירה לאוכלה, ויש להאריך בזה ולחלק ביניהם ואכ"מ.

ו] ואגב נבאר כאן ההלכה למעשה לענין ביצה ובצל שנקלפו ועבר עליהן הלילה, ונפק"מ להכנת מאכל הביצים עם בצל שנוהגים לאכול בשבת בבוקר, אם קולפם ומכינם מערב שבת, מפני נוחיות או מטעם הלכה כגון מפני שבשבת צריך לקולפו סמוך הסעודה ולא לפני שהולך לבית המדרש, מטעם איסור ברירה כשאנו סמוך לאכילה, כמ"ש ברמ"א בסוף סי' הקדום. הנה במס' נדה (דף י"ג) איתא כנ"ל "אמר רבי שמעון בן יוחי האוכל שום קלוף, ובצל קלוף, וביצה קלופה, שעבר עליהן הלילה מתחייב בנפשו ודמו בראשו וכו' [כין רוח רעה שורה עליהן, ולא אמרן אלא דלא שייך בהן עיקרן] פרש"י עיקרן - שערות שבראש השום והבצל, עכ"ל ונקרא עיקרן לפי שהם שורש של ירק זה] או קליפתן אבל שייך בהן עיקרן או קליפתן לית לן בה". והתוספות בכמה מקומות (שבת קמ"א. וביצה י"ד). והרא"ש (ביצה שם סי' כ"א) הביאוהו בתוך דבריהם. — אמנם הרמב"ם, הרי"ף, ורוב הפוסקים הראשונים, וכן הטור והשו"ע לא הביאו בשום מקום הלכה זו, ועל כרחך דסבירא להו דלא קי"ל כרשב"י בזה.

או דסבירא להו כמ"ש אחד מגדולי הראשונים ה"ה רבינו מאיר מרוטנבורג בתשובה (והובא בהגהות מרדכי, שבת תס"א) דמסתפק דאפילו אם קי"ל כרשב"י הנ"ל אולי מ"מ מותר בזמנינו, וז"ל, "ומביצה קלופה ששאלתם אותי אמאי לא חיישינן לרוח רעה, יפה כתבתם דדילמא לא שכיח בינינו [פי' שהרוח רעה שהזכירו חז"ל בזה, אולי לא מצויה עוד בינינו]" (ויבוא להלן כל דבריו).

ז] אמנם אע"פ שלא הובאו דברי רבי שמעון בן יוחי הנ"ל להלכה בראשונים ובשו"ע, מ"מ הובא בחיבורי כמה מגדולי האחרונים, והם הפרי חדש (יו"ד קט"ז ט') השו"ע הרב (ה"ה ה')

שמירת גוי"ז) ועוד, וכן בשו"ת מהרש"ם (ח"ד קמ"ח) כתב, "וכיון שהגהות מרדכי בשם מהר"ם מסופק בעצמו, אי אפשר להקל בחשש סכנה" עכ"ל, על כן נוהגים בכמה מקומות ליזהר בזה.

אמנם גם בש"ס איתא דיש עצה לזה דאיתא התם כנ"ל: "ולא אמרן אלא דלא שייך בהן עיקרן או קליפתן, אבל שייך בהן עיקרן או קליפתן לית לן בה", ומפורש היתר זה יותר בסמ"ק (סי' קע"א) וז"ל, "אין לאכול שום קלוף ובצל קלוף וביצה קלופה שעבר עליהם הלילה, ויש בני אדם שאינם אוכלים שומים קלופים שחוקים בשבת שחרית מטעם זה, ויש שאינם חוששין מאחר שלחם מעורב בתוכם, ויש שמשימין קליפת השומין לתוכם", עכ"ל. - ועל פי דברים אלו עולה דיש שלשה אופנים דעל ידי מותר להלין ביצים, בצלים ושומים קלופים: [א] אם שייך עליהם קצת מקליפתן. [ב] לאו דוקא אם שייך קליפתן כשהיא מחוברת להן, אלא די אם רק ניתנה בתוכן. - ומה שמצוי כהיום להשיג שומים ובצלים השחוקים כמו אבקה, עם הכשר, אולי שוחקים לתוכן גם קצת מקליפתן, ועי"ז מותרין. [ג] אף אם אין בהן מקליפתן, אלא יש בהן איזה אוכל אחר, כגון לחם, וכל כיוצא ב"ג"כ מותר, אפילו אם אינם טחונים כאבקה ומעורבים יחד, אלא כל אחד מהן ניכר לעצמו.

ח] ועוד פרטים בענין זה: [א] בשו"ת בית שלמה (יו"ד סי' קפ"ט) מבואר דאין צריך דוקא קליפה או לחם ושאר מאכל אלא גם נוזל מהני וז"ל "מנהג העולם דבכל עש"ק מערבין ביצה מבושלת עם חומץ להיות למאכל ליום ש"ק, וי"ל דכיון שנתערב בחומץ [וה"ה בשמן] קודם שעבר הלילה אין סכנה בכך ג", עכ"ל. — [ב] לפי כל הנ"ל בסאלא"ט שיש בין הירקות החתוכות גם בצלים קלופים וחתוכים אין קפידא לפי הנ"ל, כי חוץ מהבצלים יש גם כן ירקות אחרים ומועיל כמו לחם (כף החיים יו"ד קט"ז צ"ב), ועוד דיש בו שמן. [אבל קצת מלח שנותנים בו אולי לא מועיל לזה]. — [ג] אמנם מאכל של ביצים ובצל הנ"ל שמכינים בערב שבת לצורך סעודת שבת שחרית אם לא נתן בו שמן אסור כי בין ביצה ובין בצל קלוף אסור, ולכן אין אחד מועיל להשני. אולם בשו"ת אבן ישראל (הג"ר רבי ישראל יעקב פיישר ז"ל ראב"ד דעדה החרדית) כתב "ביצה קלופה ובצל קלוף, כיון שנעשו מאכל יחד לית לן בה, וזהו אחד מהדברים שכל אחד לחוד אסור, ובנתערבו יחד מותר", עכ"ל, ולא הביא ראיה לזה.

וזו הרבנית הצדיקת מרת ברכה בת ר' שמעון ע"ה

נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ד לפ"ק

הונצח ע"י בנם הרה"ח מו"מ בתו"ש כבוד שם תפארתו, מוה"ר אברהם מנחם קנאפפלער הי"ו

לע"נ אבי מורי הרה"ג ר' יצחק נפתלי ב"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל

אב"ד טשילע ומח"ס קני המנורה - נפטר ביום ז' כסליו תשנ"ב לפ"ק

ט] דברי מהר"ם מרוטנבורג הנ"ל זה לשונו במילואו (בהנחות מרדכי שבת סי' תס"א) "מביצה קלופה ששאלתם אותי אמאי לא חיישינן לרוח רעה, יפה כתבתם דדילמא [רוח רעה שהזכירו חז"ל בזה] לא שכיח בינינו [ומותר], אי נמי כתבי הקודש שעליהן מצילין, ושלום העני מאיר" עכ"ל. דבריו האחרונים ד"כתבי הקודש שעליהן מצילין", נראים בהשקפה ראשונה מחוסרי הבנה. - אמנם דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, כי מובנים היטב על פי דברי הרוקח **בהלכות חג השבועות** (פי' רצ"ו) וז"ל: "מנהג אבותינו [שפעם הראשונה] שמושיבין התינוקות ללמוד [היא] בחג השבועות, לפי שניתנה בו התורה, ונוהגין דכעלות השחר ביום העצרת מביאין התינוקות, על שם מש"כ בהיות הבוקר ויהי קולות

וברקים, ומכסין אותן תחת המקטורין מביתם עד בית הכנסת או עד בית הרב, על שם ויתיצבו בתחתית ההר [מקטורין] אינו דוקא טלית של מצוה אלא בגד בעלמא כמ"ש רש"י שבת ק"כ.], ונותנין את התינוק בחיקו של הרב [והאריך שם עוד בסדר הלימוד של אותיות התורה עם התינוק], ואחר כך מביאין ביצה מבושלת וקלופה, וכתוב עליה פסוקים, וקורא הרב כל תיבה והתינוק אחריו, ומאכילין לתינוק הביצה, וטוב הוא לפתיחת הלב", עכ"ל הרוקח. והנה על כרחך דכתיבה זו לא נעשית בחג השבועות, אלא קודם החג, וא"כ היתה זו ביצה קלופה שעבר עליה הלילה, ועל זה נשאל רבינו מאיר למה לא חשו לרוח רעה, והשיב, דדילמא לא שכיחא בינינו, אי נמי שכתבי קודש [שכתובים] עליהן מצילין [שלא ישלוט עליה רוח רעה], ודו"ק.

העולה מהנ"ל:

א] איתא בש"ס (נדה י"ז). "אמר רבי שמעון בן יוחי האוכל שום קלוף, ובצל קלוף, וביצה קלופה, שעבר עליהן הלילה מתחייב בנפשו ודמו בראשו" כי "רוח רעה שורה עליהן".

ב] הרמב"ם, הרי"ף וכן רובם של הפוסקים הראשונים, והטור והשו"ע לא הביאו כלל דברי רשב"י הנ"ל, משמע דס"ל דלא קיי"ל כן, אמנם כמה מגדולי האחרונים כתבו שיש להקפיד על זה.

ג] עוד אמרו בש"ס "ולא אמרו [דאסור] אלא דלא שייר בהן קליפתן אבל שייר בהן קליפתן לית לן בה".

ד] מה דמועיל "אם שייר בהן קליפתן", לאו דוקא אם היא עדיין מחוברת להן, אלא די אם ניתנה לאחר מכן בתוך המאכל.

ה] ואין צריך ליתן דוקא קליפתן, אלא ה"ה אם נתן בהן איזה אוכל אחר, כגון לחם, ג"כ מותר, ואפילו אם הלחם ניכר לעצמו, מועיל.

ו] ולכן סאלא"ט שיש בו ירקות שונות וגם בצלים קלופים אין קפידא לאוכלן למחרת, כי מלבד הבצלים הלא יש בו גם ירקות אחרים.

ז] בשו"ת בית שלמה כתב, "מנהג העולם דבכל ערב שבת ק' מערבין ביצה מבושלת עם חומץ להיות למאכל ליום ש"ק, וי"ל דכיון שנתערב בחומץ [וה"ה בשמן וכיוצ"ב] קודם שעבר הלילה אין סכנה", עכ"ל. [אבל מעט מלח לא מהני].

ח] אמנם מאכל של ביצים ובצל הנ"ל שמכנינים בערב שבת לצורך סעודת שבת שחרית אם לא נתן בו שמן אסור, כי בין ביצה ובין בצל קלופה אסור ולכן אין אחד מועיל להשני.

ט] אולם בשו"ת אבן ישראל כתב "ביצה ובצל קלופה, כיון שנעשו מאכל יחד לית לן בה, [ומותר] אפילו לא נתן בו שמן מערב שבת], וזהו אחד מהדברים שכל אחד לחוד אסור, ובנתערבו יחד מותר", עכ"ל, ולא הביא ראיה לחידוש זה.

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר חיים ישכר דוב בן מוה"ר שלום ע"ה [גרינפעלד] - ת.נ.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר זכרי'ה בן מוה"ר זאב ע"ה [ברוינער] - ת.נ.צ.ב.ה.